

Nr 199.

Ankom till riksdagens kansli den 16 juni 1943 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående Skånska pansarregementets förläggning m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(1:a avd.)

I. Skånska pansarregementets förläggning m. m.

1:o) **Skånska pansarregementets förläggning m. m.** I propositionen nr 302 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 28 maj 1943, föreslagit riksdagen besluta (sid. 2—16) dels att Skånska pansarregementet skall förläggas invid Hässleholm, dels ock att kavalleriet skall från och med tidpunkt, som framdeles bestämmes, omorganiseras i huvudsaklig överensstämmelse med vad av departementschefen i berörda statsrådsprotokoll anförts.

Vidare har uti två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *E. Berling* (I: 315) och den andra inom andra kammaren av herr *K. Bergström m. fl.* (II: 447) hemställts, att riksdagen med avslag av Kungl. Maj:ts proposition nr 302 angående Skånska pansarregementets förläggning måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om en kompletterande utredning av det med förlägningsfrågan sammanhängande spörsmålet om bostäder för regementets anställda personal.

I fråga om de skäl, motionärerna anført till stöd för sin framställning, får utskottet hänvisa till motionen II: 447.

Försvarsutredningen föreslog, att Skånska kavalleriregementet skulle ombildas till pansarregemente benämnt Skånska pansarregementet (P 2) samt övertaga kavalleriregementets förläggning i Hälsingborg.

Kostnaderna för förläggningens ordnande beräknades av utredningen till 5,235,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

1942 års *försvarsberedning* fann Hälsingborg icke lämplig såsom förläggningssort för ett pansarregemente och föreslog i fråga om ordnandet av förläggningen av Skånska pansarregementet att till kavalleriregementets nuvarande etablissement borde förläggas pansarinfanterikompaniet, specialkompaniet, yrkeskompaniet och motorcykelavdelningen samt i viss utsträckning möjligen också pansarvärns- och pansarbilsutbildningen. Återstoden av regementet borde lämpligen förläggas till Ljungbyhed.

I propositionen 1942: 210 föreslog Kungl. Maj:t att Skånska pansarregementet skulle förläggas till Hälsingborg.

Riksdagen (skrivelse 1942: 374) fann sig böra uttala vissa betänkligheter i fråga om den föreslagna förläggningen av Skånska pansarregementet i det att riksdagen av skäl, som anförts av 1942 års försvarsberedning, funne det för- enat med avgjorda olägenheter att förlägga nämnda pansarregemente i dess hel- het till Hälsingborg. Utan att uttala någon bestämd mening angående regemen- tets förläggning förutsatte riksdagen, att Kungl. Maj:t toge frågan under för- nyat övervägande, innan åtgärder vidtoges som definitivt bunde hela Skånska pansarregementet till Hälsingborg.

Genom beslut den 3 juli 1942 uppdrog Kungl. Maj:t åt arméförvaltningens fortifikationsstyrelse att utreda frågan om möjligheten av att förlägga hela eller delar av Skånska pansarregementet till annan ort än Hälsingborg.

Med skrivelse den 14 september 1942 överlämnade arméförvaltningens forti- fikationsstyrelse, efter ärendets föredragning inför arméchefen, den av riks- dagen begärda utredningen. Styrelsen föreslog, att Skånska pansarregementet skulle i sin helhet vara förlagt till Hälsingborg samt att befintligt barackläger i Ljungbyhed skulle utnyttjas för regementets räkning efter viss utbyggnad såsom övningsläger i anslutning till övningsfält i trakten av Riseberga— Färingstofta (i det följande benämnt Risebergafältet).

Sedan ytterligare utredning förebragts förelägo den 4 mars 1943 till Kungl. Maj:ts bedömande sex alternativa förslag till ordnande av Skånska pansar- regementets förläggningsfråga.

Vid beredningen inom försvarsdepartementet av frågan om Skånska pan- sarregementets förläggning befanns det sannolikt, att byggnadskostnaderna skulle kunna minskas, om genom omorganisation av kavalleriet skapades för- utsättningar för effektivare utnyttjande av nuvarande kasernetablissemant. I en inom försvarsdepartementet upprättad promemoria angävos som en tänk- bar lösning vissa riktlinjer för den fortsatta utredningen.

Arméchefen, som i anledning av promemorian företagit utredning i ärendet, har i skrivelse den 22 april 1943 förordat förflyttning av Skånska pansarrege- mentet till Hässleholm, återuppsättande av Skånska kavalleriregementet ge- nom utbrytning av två skvadroner ur Norrlands dragonregemente och en skva- dron ur Livregementets husarer, fullföljande av Wendes artilleriregementes ut- flyttning till Norra Åsum, förflyttning av ett pansarbilkompani från Söderman- lands pansarregemente till Norrlands dragonregemente, därav betingad in- skränkning av byggnadsprogrammen för Signalregementets kompani i Skövde, ridskolan samt Gudhems och Herrevadsklosters remontdepåer ävensom för- läggning av Signalregementets kompani i Kristianstad till Skånska kavalleri- regimentets kasern i Hälsingborg samt bibehållande av Utnäslöts remont- depå. Härjämte har arméchefen föreslagit vissa provisoriska åtgärder för möj- liggörande av ett omedelbart uppsättande av Skånska kavalleriregementet.

Arméchefen har funnit även ett uppskov med Wendes artilleriregementes utflyttning till Norra Åsum till tid efter utgången av femårsperioden 1942/47

vara att föredraga framför en förläggning av Skånska pansarregementet till Hälsingborg.

Överbefälhavaren har förordat arméchefens förslag samt yttrat att det ur alla militära synpunkter i varje fall vore nödvändigt att Skånska pansarregementet icke förlades till Hälsingborg.

Departementschefen har för egen del i ärendet anfört följande.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, fann 1942 års riksdag av skäl, som anförts av 1942 års försvarsberedning och som i viss mån av mig godkänts såsom riktiga, det vara förenat med avgjorda olägenheter att förlägga Skånska pansarregementet i dess helhet till Hälsingborg. Utan att uttala någon bestämd mening angående regementets förläggning förutsatte riksdagen, att Kungl. Maj:t skulle taga frågan under förnyat övervägande, innan åtgärder vidtoges som definitivt bunde hela Skånska pansarregementet till Hälsingborg.

I anledning härav har Kungl. Maj:t föranställt om undersökningar, för vilka i det föregående — delvis på grund av ärendets natur — endast i korthet redogjorts. Det har härvid visat sig, att denna förläggningsfråga är en av de mest komplicerade som den nya försvarsorganisationen innefattar, varom även antalet av de framlagda alternativa förslagen bär vittnesbörd. Det av försvarsutredningen förordade förslaget, vilket av mig med beaktande av de militära myndigheternas ståndpunktstagande — dock med tvekan — biträdades i propositionen 1942: 210, framstår i belysning av de nya omständigheter, som vid utredningen framkommit, icke såsom en tillfredsställande lösning.

Ett pansarförband är med hänsyn till sina stridsmedel i behov av en omfattande övningsterräng. Sålunda erfordras ett handövningsfält för enklare övningar samt terräng — 15—25 kvadratkilometer — för tillämpningsövningar med stridsvagnar m. m. ävensom skjutfält för skarpskjutningar med grovkalibriga vapen. Med beaktande tillika av de operativa synpunkter, som måste öva inverkan på frågans bedömande, är det därför nödvändigt att anpassa regementets fredsförläggning efter möjligheterna att för dess övningar disponera lämplig terräng. Beaktande måste även skänkas möjligheterna att erhålla tillgång till bostäder för personalen och till skolor samt önskvärdheten ur driftekonomisk synpunkt av att andra förband kunna utnyttja den omfattande verkstadsanläggning, som måste finnas vid ett pansarförband. Från dessa förutsättningar måste den föreliggande förläggningsfrågan bedömas. En sådan lösning bör eftersträvas, att för lägsta möjliga anläggningskostnad en ändamålsenlig fredsförläggning kan anordnas.

Vad först angår frågan om *övningsterräng* för pansarregementet framgår av den föreliggande utredningen, att det övningsområde om sammanlagt 2 kvadratkilometer, varöver pansarregementet under sin nuvarande förläggning till Hälsingborg förfogar, icke ens efter planerad utvidgning kan bli tillräckligt eller eljest lämpligt för regementets behov. Icke heller det markområde, som av kronan i Norra Åsum invid Kristianstad inköpts för Wendes artilleriregementes räkning, synes vara tillräckligt omfattande eller eljest lämpat för pansarregementet, och en utvidgning, ehuru i viss utsträckning för sannolikt stora kostnader genomförbar, är icke ägnad att för detta regemente medföra nämnvärda fördelar. Det synes även tveksamt, om för pansarregementet vid förläggning till denna plats på annan väg kan disponeras erforderlig övningsterräng. Utredningen har däremot utvisat, att Riseberga och Hörjafälten (30.5 respektive 17.5 kvadratkilometer) äro väl lämpade för övningar med pansartrupp och i detta hänseende synas vara i det närmaste

likvärdiga. Annorstädes i Skåne i sådan trakt, att förläggning av pansarförband kan vara tänkbar, synes — såvitt utredningen ger vid handen — lämplig övningsterräng icke stå att för rimlig kostnad uppbringa.

Det sagda utvisar, att den föreliggande förläggningsfrågan måste bedömas från förutsättningen att Riseberga- eller Hörjafältet toges i anspråk såsom övningsterräng för Skånska pansarregementet. Regimentet bör förläggas på sådant sätt, att förbandet med minsta möjliga drivmedelsåtgång och slitage å fordonen kan använda fältet.

Som *skjutfält* synes det under alla förhållanden vara nödvändigt att taga i anspråk ett område invid Brösarp (avstånd från Hälsingborg 116, från Norra Åsum 39 och från Hässleholm 75 kilometer). Till denna fråga återkommer jag i det följande.

En *förläggning av pansarregementet* till Hälsingborg med ianspråktagande av Risebergafältet (avstånd 49 kilometer) är icke otänkbar under förutsättning att på detta fält anordnas en barackförläggning för användning för övningsändamål m. m. vid sidan av den ordinarie förläggningen i Hälsingborg. Emellertid har Hälsingborg med hänsyn till sitt utsatta läge icke ansetts såsom lämplig förläggningssort för ett så sårbart förband som ett pansarregemente. Staden har funnits kunna godtagas som förläggningssort endast under förutsättning att speciella, tämligen dyrbara anordningar vidtagas för att minska denna olägenhet. Detta alternativ bör därför väljas endast om det i andra hänseenden, särskilt ekonomiska, erbjuder påtagliga fördelar framför varje annat tänkbart alternativ. Så kan dock icke anses vara fallet. Såsom av det följande framgår synes detta alternativ tvärtom medföra praktiskt taget samma byggnadskostnader som ett alternativ, som räknar med de nuvarande lokalernas ianspråktagande för annat ändamål och uppförande av ett helt nytt etablissemang för pansarregementet på annan plats. Härvid förutsattes, att det nuvarande baracklägret å Ljungbyhed icke toges i anspråk. Särskild undersökning har nämligen givit vid handen, att speciellt förläggningstrymmen för manskap vid detta läger befinna sig i så dåligt skick, att lägret icke bör disponeras för detta permanenta ändamål. Med hänsyn till vad sålunda anförts anser jag mig icke kunna förorda, att Hälsingborg väljes som förläggningssort för Skånska pansarregementet (alternativen I och V).

Alternativ II, innebärande förflyttning av Skånska trängkåren från Hässleholm till kasernerna i Hälsingborg och disposition av trängkårens nuvarande kaserner för pansarregementets räkning, kan icke av militära skäl förordas. Detsamma gäller alternativ IV, som likaledes förutsätter förflyttning av trängkåren till Hälsingborg.

Alternativ III innebär en förläggning av bland annat pansarregementet i Norra skånska infanteriregementets etablissemang i Kristianstad och förflyttning av sistnämnda regemente till kasernerna i Hälsingborg. Detta alternativ torde icke kunna godtagas på grund av svårigheten att erhålla lämplig övningsterräng såväl för infanteriregementet i Hälsingborgs närhet som för pansarregementet i trakten av Kristianstad.

Det enda kvarstående förslaget utgör alternativ VI, innebärande uppförande av helt nytt etablissemang för pansarregementet. Detta förslag medför, att förläggningen av regementet kan väljas med tanke på möjligheterna av bekväm och obehindrad tillgång till övningsfält samt att de nya lokalerna kunna från början anordnas med hänsyn till pansarregementets behov. Då ett sådant etablissemang torde kunna beräknas draga en kostnad av omkring 11,5 miljoner kronor, skulle emellertid vid bifall till detta förslag den i 1942 års försvarsbeslut angivna kostnadsramen för arméns byggnadsföretag under femårsperioden 1942/47 högst väsentligt överskridas. Med hänsyn härtill har jag funnit mig kunna förorda denna

lösning endast under förutsättning att de lokaler, som i sådant fall bliva disponibla i Hälsingborg, kunna nyttiggöras för annat ändamål och därigenom byggnadskostnader för andra av arméns truppförband inbesparas. I detta syfte har på föranstaltande av mig verkstälts en undersökning i ämnet, närmast med tanke på möjligheterna att genom mindre jämkningar i kavalleriets organisation — utan ökning av dess kader — underlätta ordnandet av Skånska pansarregementets förlägningsfråga.

Denna undersökning har givit till resultat att genom att disponera de nuvarande kasernerna i Hälsingborg för vissa delar av Livregementets husarer och Norrlands dragonregemente samt genom vidtagande av vissa andra därmed sammanhängande smärre ändringar i arméorganisationen det är möjligt att utföra ifrågakommande byggnadsarbeten — inberäknat nytt kasernetablisement för Skånska pansarregementet — för en kostnad av samma storleksordning som ett fullföljande av det i försvarspropositionen framlagda förslaget om disposition av kasernerna i Hälsingborg för pansarregementets räkning skulle draga. Å andra sidan ha de årliga kostnaderna för arméorganisationen vid ett genomförande av detta förslag av arméchefen beräknats komma att ökas med omkring 115,000 kronor per år. I det följande återkommer jag till en närmare granskning av sistnämnda beräkningar men vill redan i detta sammanhang framhålla, att de ökade årskostnaderna icke torde böra beräknas till högre belopp än omkring 65,000 kronor. Då denna kostnadsökning i betraktande av de fördelar i övrigt, som vid denna lösning ernås, icke synes böra ingiva betänkligheter, anser jag mig böra i princip förorda bifall till det sålunda framlagda förslaget. Jag räknar alltså med att för Skånska pansarregementet skall uppföras nytt etablisement samt att de ledigblivande förlägningslokalerna i Hälsingborg skola liksom tidigare disponeras av ett kavalleriförband, vilket utan utvidgning i övrigt av arméorganisationen skapas genom utbrytande av vissa enheter ur Livregementets husarer och Norrlands dragonregemente. I det följande benämner jag det nya kavalleriförbandet Skånska kavalleriregementet utan att därmed ha tagit slutlig ställning till denna benämningsfråga.

Med hänsyn till förlägningsförhållandena torde Norrlands dragonregemente böra minskas med en och Livregementets husarer med två skvadroner samt Skånska kavalleriregementet organiseras på två ryttar-, en special-, en remont- och en efterutbildningskvadron. Däremot anser jag mig icke böra för närvarande förorda arméchefens förslag rörande överflyttande av pansartrupp till Norrlands dragonregemente från Södermanlands pansarregemente.

I det följande återkommer jag under särskilda avsnitt till de ändringar i hittills för de olika förbanden planerade byggnadsprogram, som ett genomförande av nämnda förslag innebär. Jag upptager nu till behandling frågan om förlägningsort för Skånska pansarregementets nya etablisement.

Från de synpunkter, vilka varit för riksdagen utslagsgivande, tala flertalet skäl för att pansarregementet förläggas till Hässleholm eller trakten därav. En sådan förläggning är lämplig jämväl med hänsyn till belägenheten av de båda områden — Risebergafältet och Hörjafältet — som enligt det föregående kunna komma i fråga som övningsterräng. Därest Risebergafältet tages i anspråk som övningsterräng, synes pansarregementet kunna förläggas till Hässleholm — lämpligen till Mölleröds kronopark strax norr om Finjasjön, 4 kilometer från nämnda stad och 22 kilometer från Risebergafältet — Tyringe (15 kilometer från fältet) eller Perstorp (invid fältet). Om åter Hörjafältet tages i anspråk för nämnda ändamål, synes förbandet lämpligen kunna förläggas till Mölleröds kronopark (4 kilometer från Hörjafältet) eller till Svärtingstorps kronopark, vilken sistnämnda ingår i Hörjafältet. Det sistnämnda alternativet synes ur övningssynpunkt och med hänsyn till kostnaderna för

slitage och drivmedel vara att föredraga. Även en förläggning till Mölleröds kronopark är emellertid ur denna synpunkt godtagbar och erbjuder dessutom fördelarna av större närhet till staden Hässleholm och sannolikt något lägre kostnader för vattenförsörjningens ordnande men nackdelen av att ett barackläger måste förflyttas från kronoparken till annan plats. En förläggning av förbandet till Tyringe (2 kilometer från Hörjafältet) synes, jämväl om Hörjafältet skall tjänstgöra såsom övningsterräng, icke vara utesluten. Under alla förhållanden bör eftersträvas en sådan förläggning av förbandet, att det icke skall bli nödvändigt att uppföra bostäder för personalen genom statens försorg eller barackförläggning för övningsändamål å det övningsfält, som tages i anspråk. Från dessa synpunkter är Hässleholm att förorda. Denna stad synes trots sin ringa folkmängd även i övrigt erbjuda relativt goda förutsättningar för förläggning dit eller till dess närhet av ett förband av pansarregementets storlek. Efter övertägande av de på frågans lösning inverkan omständigheterna har jag funnit att flertalet skäl tala för att Hörjafältet tages i anspråk såsom övningsfält och att pansarregementet förlägges på eller invid nämnda fält å någon av de platser, som för detta alternativ i det föregående angivits. På Kungl. Maj:t torde få ankomma att efter ytterligare undersökning träffa slutligt avgörande rörande regementets förläggningsplats och att föranstalta om genomförande av erforderligt markförvärv.

Den föreliggande utredningen har givit vid handen att vid ianspråktagande av Hörjafältet vissa sociala olägenheter uppkomma, som det är av vikt att i görligaste mån förminska. Särskild undersökning skall enligt beslut av Kungl. Maj:t den 21 maj 1943 verkställas rörande dessa förhållanden, i samband varmed även komma under bedömande möjligheterna att även i fortsättningen för jordbruksändamål på ett eller annat sätt utnyttja det område, vilket utlägges såsom övningsfält.

Jag föreslår vidare, att principbeslut fattas, att Skånska kavalleriregementet skall återuppsättas genom överförande till detta regemente av delar av Livregementets husarer och Norrlands dragonregemente.

Jag övergår härefter till de med denna förläggningsfråga sammanhängande ekonomiska och organisatoriska spörsmålen.

Till belysande av förslaget ekonomiska innebörd torde böra först återgivas en approximativ *jämförelse mellan* å ena sidan *byggnadskostnaderna* vid ett fullföljande av det i försvarspropositionen framlagda förslaget om förläggning av Skånska pansarregementet till Hälsingborg och å andra sidan motsvarande kostnader vid genomförandet av det av mig nu förordade förslaget om förläggning av pansarregementet till Hässleholm. Jämförelsen hänför sig till prisläget den 1 juli 1941 — varpå i det följande, där ej annat angives, beräkningarna av byggnadskostnaderna grundas — och avser att giva en såvitt möjligt rättvisande bild av kostnaderna vid samma byggnadsstandard.

Skånska pansarregementet	Skånska pansarregementet i	
	Hälsingborg	Hässelholm
	kronor	kronor
Kaserner	1,555,000	
Garage	2,529,000	
Verkstäder	¹⁾ 1,500,000	
Hårdgöring av körplaner	100,000	
Ombyggnad av matinrättning	294,000	
» » stallar till garage	²⁾ 94,000	
Barackläger	³⁾ 2,800,000	
Övrigt	244,000	
		9,116,000 11,500,000
Norrlands dragonregemente		
Kaserner	325,000	
Stallar	720,000	
		1,045,000 —
Signalregementets kompani i Skövde	⁴⁾ 1,066,000	⁴⁾ 300,000
Ridskolan	935,000	500,000
Gudhems remontdepå	133,000	122,000
Herrevadsklosters remontdepå	232,000	40,000
Signalregementets kompani i Kristianstad	212,000	212,000
		12,739,000 12,674,000

Till jämförelse må erinras, att försvarsutredningen beräknade motsvarande kostnader till 8,666,000 kronor.

Vid jämförelsen har hänsyn icke tagits till kostnaderna för markinköp, vilka torde bliva högre om Hälsingborg väljes som förläggningsort.

Approximativt ha *kostnaderna för erforderligt markförvärv* beräknats till 1,500,000 kronor för Risebergafältet och 1,100,000 kronor för Hörjafältet. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att genomföra markförvärvet på grundval av resultatet av förutnämnda nu pågående utredning. För bestridande av kostnaderna torde av riksdagen böra äskas särskilda medel, vilka jag med hänsyn till de synpunkter av social natur, som i detta fall måste anläggas, anser mig böra beräkna till 1,250,000 kronor.

De årliga *merkostnaderna vid omorganisation av kavalleriet* på ovan antytt sätt ha av arméchefen i skrivelsen den 22 april 1943 beräknats till 115,000 kronor. Befälsbehovet vid Skånska kavalleriregementet har föreslagits bliva tillgodosett genom överföring av personal från övriga kavalleriregementen och ridskolan. De ökade årskostnaderna hänföra sig, förutom till viss ökning av förvaltningsorganisationen, till att arméchefen upptagit kostnader för inrättande av en särskild inspektör för kavalleriet ävensom en föredragande i hästtjänst i arméinspektionen. Viss minskning har å andra sidan åstadkommits genom att arméchefen föreslagit, att Skånska pansarregementets musikår, som förutsatts skola kvarbliva i Hälsingborg, skall minskas från typ II till typ III. Antalet regementsofficerare vid kavalleriet har av arméchefen föreslagits bliva detsamma som upptagits i propositionen 1942: 210 men med den skillnaden att ytterligare en regementschef skall tillkomma. Regementscheferna ha hänförts till lönegraden Oa 6 i stället för Ob 1. Arméchefen har

¹⁾ En i Hälsingborg och en å Risebergafältet.

²⁾ Reservation som icke behöver tagas i anspråk om P 2 förlägges till Hässelholm.

³⁾ Om det nuvarande lägret i Ljungbyhed ombygges beräknas kostnaden till 955,000 kronor.

⁴⁾ Inberäknat barackbyggnader.

vidare föreslagit, att Skånska kavalleriregementet omedelbart skall återuppsättas och tills vidare provisoriskt förläggas till Ljungbyhed.

Jag finner anledning icke föreligga att Skånska kavalleriregementet återuppsättes innan etablissemnet i Hälsingborg frigjorts för ändamålet. Vid sådant förhållande är det icke nu erforderligt att taga definitiv ställning till den ökning av den vid kavalleriet tjänstgörande personalen som kan bli en följd av beslutet om regementets återuppsättande. Förslag till personalstater torde i vederbörlig ordning i sinom tid böra framläggas och provas. Befinnas provisoriska åtgärder under övergångstiden erforderliga, torde Kungl. Maj:t äga vidtaga sådana under förutsättning att personalstaterna därigenom icke påverkas.

Jag utgår emellertid från att omorganisationen icke nödvändiggör anställande av särskild kavalleriinspektör — utökning av kavalleriets aktiva personalkader ifrågasättes nämligen icke — att sekundchefen för Livregementet till häst skall vara överste i lönegraden Ob 1, att övriga regementschefer vid kavalleriet skola vara överstar i lönegraden Oa 6, att antalet regementsofficerare i övrigt begränsas med 1 överstelöjtnant och med 1 eventuellt 2 majorer. Jag utgår vidare från att behovet av personal i övrigt vid kavalleriet underkastas granskning i syfte att nedbringa kostnaderna. Jag ifrågasätter därvid särskilt huruvida med hänsyn till kavalleriförbandens mycket begränsade storlek något biträde åt regementsintendenten erfordras och om ej antalet tygunderofficerare kan minskas från 2 till 1 vid varje regemente. Vidare synes sjukvårdspersonalen kunna minskas i förhållande till vad arméchefen beräknat. Den minskning i personalbehovet för skrivhjälp, förrådstjänst, omhändertagande av personalredovisning m. m., som uppkommer genom att Livregementets husarer och Signalregementets kompani i Skövde kunna förläggas till samma etablissemnet, böra givetvis tillvaratagas. Det synes som om ökningen av årskostnaderna för kavalleriet med dessa utgångspunkter skulle kunna vid genomförande av det av mig framlagda förslaget hållas inom ramen av ett belopp av 65,000 kronor. Å andra sidan bortfaller vid genomförande av detta förslag — under förutsättning att pansarregementet kan förläggas till Hörjafältet eller invid detsamma — en av tygdepartementet till 40,000 kronor uppskattad årlig merkostnad för drift av en särskild verkstad å Risebergafältet, som skulle ha uppkommit vid förläggning av Skånska pansarregementet till Hälsingborg.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att fatta beslut rörande det nya kavalleriförbandets benämning.

Utskottet.

Såsom av ärendet framgår fann 1942 års riksdag det vara förenat med avgjorda olägenheter att förlägga Skånska pansarregementet i dess helhet till Hälsingborg. Utan att uttala någon bestämd mening angående regementets förläggning förutsatte riksdagen, att Kungl. Maj:t skulle taga frågan under förnyat övervägande, innan åtgärder vidtoges som definitivt bunde hela Skånska pansarregementet till Hälsingborg.

Såsom departementschefen framhållit är denna förlägningsfråga en av de mest komplicerade som den nya försvarsorganisationen innefattar, varom även antalet av framlagda alternativa förslag bär vittnesbörd.

Då ett pansarförband med hänsyn till sina stridsmedel är i särskilt hög grad i behov av en omfattande övningsterräng, bör såsom departementschefen även framhållit den föreliggande förlägningsfrågan bedömas efter möjligheterna att för regementet disponera lämplig sådan terräng. Den verkställda

utredningen har givit vid handen, att det övningsområde, varöver pansarregementet under sin nuvarande förläggning i Hälsingborg förfogar, icke ens efter planerad utvidgning kan bli tillräckligt eller eljest lämpligt för regementets behov. De övningsfält, som fylla fordringarna i angivna avseende och ansetts närmast böra komma ifråga, nämligen Riseberga- och Hörjafälten, äro belägna på sådant avstånd från Hälsingborg att en förläggning av regementet till Hälsingborg med ianspråktagande av något av dessa fält skulle med hänsyn till drivmedelsåtgång m. m. icke vara lämpligt.

På grund härav och med hänsyn till såväl överbefälhavarens som arméchefens uttalande, att valet av Hälsingborg icke kan ur militär synpunkt betraktas som godtagbart, torde en förläggning av pansarregementet till nämnda stad icke vara tillrådlig.

Departementschefens förslag innebär, att ett helt nytt etablissement uppföres för pansarregementet. Härigenom skulle vinnas den fördelen, att förläggningen av regementet kan väljas med tanke på möjligheten av bland annat bekväm och obehindrad tillgång till övningsfält. För att emellertid icke den i 1942 års försvarsbeslut för arméns byggnadsföretag angivna kostnadsramen skulle behöva överskridas till följd av de med uppförandet av det nya etablissemetet förenade kostnaderna, vilka uppskattats till omkring 11.5 miljoner kronor, föreslår departementschefen, att pansarregementets nuvarande etablissement i Hälsingborg nyttiggöres för annat ändamål, varigenom byggnadskostnader för andra arméns truppförband skulle kunna inbesparas. I sådant syfte föreslås, att vissa enheter ur Livregementets husarer och Norrlands dragonregemente utbrytas och sammanslås till ett nytt kavalleriförband (förslagsvis benämnt Skånska kavalleriregementet), som skulle övertaga pansarregementets nuvarande förläggningslokaler i Hälsingborg.

I fråga om förläggningen av det för Skånska pansarregementet avsedda nya etablissemetet har departementschefen med hänsyn särskilt till den nära belägenheten av Riseberga- och Hörjafälten förordat trakten av Hässleholm. Båda dessa fält anses väl lämpade som övningsterräng för ett pansarregemente.

En jämförelse mellan byggnadskostnaderna för pansarregementets förläggning i Hälsingborg och i Hässleholm utvisar, att kostnaderna bliva ungefär likvärdiga för de båda alternativen. Kostnaderna för markinköp torde emellertid bli högre om Hälsingborg väljes som förläggningsort. Dessa kostnads-kalkyler giva vid handen, att en förläggning till Hässleholm skulle ställa sig något billigare än om regementet förlades till Hälsingborg. En enligt utskottets mening betydelsefull faktor vid bedömandet av förläggningsfrågan, nämligen möjligheterna att anskaffa bostäder m. m. åt den vid regementet fast anställda personalen, har av departementschefen icke berörts i vidare mån än att departementschefen uttalat, att det under alla förhållanden bör eftersträvas en sådan förläggning av förbandet, att det icke skall bli nödvändigt att uppföra bostäder för personalen genom statens försorg eller barackförläggning för övningsändamål å det övningsfält, som tages i anspråk. I de båda motionerna I: 315 och II: 447 har det emellertid betraktats som ute-

slutet, att de båda landsbygdskommuner inom vilka regementet enligt Hässleholms-alternativet skulle förläggas skulle kunna engagera sig i någon form eller i någon utsträckning för åstadkommande av den stora bostadstillgång, varom här kommer att bli frågan. Motionärerna hava därför ansett pansarregementets förlägningsfråga tarva ytterligare utredning i angivna hänseende och hava till följd härav yrkat avslag på den föreliggande propositionen. Utskottet vill framhålla, att det enligt utskottets mening hade varit önskvärt, om här berörda bostadsfråga förelegat i utrett skick vid ställningstagandet till spörsmålet rörande pansarregementets förlägningsplats. Då emellertid vid bedömningen av förlägningsfrågan avgörande betydelse måste tillmätas de militära synpunkterna och de i övrigt framlagda alternativa förslagen icke ansetts av de militära myndigheterna godtagbara samt härtill kommer att ett ytterligare uppskjutande av detta ärende icke kan anses tillrådligt, finner sig utskottet böra tillstyrka att i enlighet med departementschefens förslag trakten av Hässleholm nu fastställs som förlägningsort för Skånska pansarregementet. Härav följer att utskottet avstyrker de i ämnet väckta motionerna.

Vid valet av övningsfält synes av de två alternativen — Risebergafältet och Hörjafältet — jämväl enligt utskottets mening flertalet skäl tala till förmån för sistnämnda fält. Kostnaderna för markförvärvet hava uppskattats till 1,250,000 kronor. Utskottet kommer att under efterföljande punkter hemställa om medelsanvisning såväl härför som för det nya etablissemnet.

Förslaget om förlägningsort för pansarregementet har såsom ovan nämnts satts i samband med en viss omorganisation av kavalleriet. Då förslaget endast innebär en mindre jämkning i kavalleriets organisation — utan ökning av dess kader — och dessutom skulle medföra en besparing i fråga om byggnadskostnaderna, har utskottet ansett sig böra giva sin anslutning till vad departementschefen i sådant avseende förordat. Principbeslut torde alltså nu böra av riksdagen fattas, att ett nytt kavalleriförband skall uppsättas genom överförande till detta regemente av delar av Livregementets husarer och Norrlands dragonregemente.

Under åberopande av det anförda och då departementschefens uttalanden i de delar, varom utskottet ovan icke särskilt yttrat sig, icke givit utskottet anledning till erinran, får utskottet hemställa,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 315 och II: 447, besluta

a) att Skånska pansarregementet skall förläggas invid Hässleholm,

b) att kavalleriet skall från och med tidpunkt, som framdeles bestämmes, omorganiseras i huvudsaklig överensstämmelse med vad av departementschefen i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 28 maj 1943 anförts.

II. Kapitalinvesteringar, som skola bestridas med de i 1943 års statsverksproposition upptagna kvotanslagen.

Försvarsväsendets fastighetsfond.

ARMÉFÖRVALTNINGENS DELFOND.

2:o) **Vissa byggnadsarbeten m. m.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen medgiva (sid. 16—52), att i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 28 maj 1943 angivna byggnadsarbeten må, i huvudsaklig överensstämmelse med vad av departementschefen anförts, utföras med anlåtande av det i årets statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2, punkten 1) under försvarsväsendets fastighetsfond, arméförvaltningens delfond därav, för budgetåret 1943/44 äskade investeringsanslaget av 24,000,000 kronor till **Vissa byggnadsarbeten m. m.**

☞ **Skånska pansarregementet.** I enlighet med vad inledningsvis anförts har för Skånska pansarregementet ansetts böra uppföras ett nytt etablissement invid Hässleholm. En approximativ kostnadsberäkning för ett dylikt etablissement slutar å ett belopp av omkring 12 miljoner kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Departementschefen har framhållit, att det givetvis icke är möjligt att på grundval av den föreliggande approximativa kostnadsberäkningen taga ställning till de olika byggnadsenheterna och till kostnadsberäkningarna i detalj. Å andra sidan torde medel erfordras redan under nästa budgetår. Det synes departementschefen få ankomma på Kungl. Maj:t att, sedan förläggningsplatsen slutligt fixerats och definitiva kostnadsberäkningar framlagts, i vanlig ordning taga ställning till dessa frågor.

Tills vidare beräknar departementschefen för nytt etablissement för Skånska pansarregementet ett belopp av 11,340,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1942, av vilket belopp 10,500,000 kronor böra belasta femårsplanens kostnadsram. I detta belopp ingå icke kostnaderna för stridsvagnsverkstad. Departementschefen förutsätter, att Kungl. Maj:t skall äga att med anlåtande av förevarande investeringsanslag vidtaga de provisoriska åtgärder för ordnande tills vidare av Skånska pansarregementets förläggning som befinnas oundgängligen erforderliga ävensom att låta å blivande skjutfält för regementet vidtaga de anordningar som kunna befinnas erforderliga. För budgetåret 1943/44 har medelsbehovet ansetts kunna beräknas till högst 7,000,000 kronor, varav 6,475,000 kronor tills vidare böra anses belasta femårsplanens kostnadsram.

Wendes artilleriregementes förläggning vid Norra Åsum. Enligt 1942 års försvarsbeslut skall Wendes artilleriregemente motoriseras samt förflyttas från sitt nuvarande etablissement i Kristianstad till ett nytt vid Norra Åsum.

I propositionen 1942: 270 beräknades, att kostnaderna för det nya kasern-etablissemnet, fränsett kostnader för markförvärv, skulle kunna hållas inom en ram av 10,500,000 kronor.

Departementschefen har ansett sig böra tills vidare för femårsperioden 1942/47 beräkna ett belopp av i runt tal 8,600,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941, motsvarande enligt prisläget den 1 juli 1942 omkring 9,300,000 kronor. För tiden intill utgången av budgetåret 1943/44 beräknas ett belopp av 7,000,000 kronor, motsvarande enligt prisläget den 1 juli 1941 omkring 6,475,000 kronor.

Signalregementets kompani i Skövde. Enligt försvarsbeslutet skall ett kompani ur Signalregementet detacheras till Skövde, sedan lokaler för ändamålet blivit disponibla. Försvarsutredningen förutsatte, att ett nytt etablissemnet skulle uppföras för kompaniet samt beräknade för ändamålet ett belopp av 1,100,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Genom omorganisation av kavalleriet efter uppsättandet av Skånska kavalleriregementet blir förlägningsutrymme för två skvadroner tillgängligt inom Livregementets husarers kasernetablissemnet i Skövde ävensom däremot svarande förrådsutrymmen av olika slag. Genom att utnyttja dessa utrymmen bör enligt departementschefen byggnadsprogrammet kunna inskränkas högst väsentligt. Departementschefen förutsätter, att signalkompaniets behov av lokaler, bortsett från undervisningslokaler, varom utredning kommer att verkställas, skall kunna tillgodoses inom kavalleriregementets nuvarande lokaler i sådan utsträckning att byggnadskostnaderna för signalkompaniet enligt prisläget den 1 juli 1941, oberäknat kostnader för förlägningsbaracker, icke skola behöva överstiga 250,000 kronor. Enär de för signalkompaniet avsedda lokalerna icke torde kunna frigöras under nästa budgetår, beräknas, i avbidan på närmare utredning angående byggnadsbehovet, icke något belopp för budgetåret 1943/44.

Norrlands dragonregemente. Försvarsutredningen beräknade för tillbyggnad av kaserner vid Norrlands dragonregemente 618,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

I enlighet med vad inledningsvis anförts avses Norrlands dragonregemente skola minskas med en skvadron som skall överföras till Skånska kavalleriregementet. Förlägningsutrymmena torde enligt departementschefen vara tillräckliga, sedan denna förändring verkställts.

För byggnadsarbeten vid Norrlands dragonregemente synas departementschefen några medel icke böra beräknas under femårsperioden 1942/47. Departementschefen förutsätter att den verkstad för pansarbilar och de garage som nu finnas vid regementet bibehållas och icke tagas i anspråk på annat sätt än att de kunna användas för sitt ursprungliga ändamål, därest det i en framtid befinnes möjligt att förlägga förband ur pansartrupperna till Umeå.

Signalregementets kompani i Kristianstad. Enligt försvarsbeslutet skall ett kompani ur Signalregementet förläggas till Kristianstad.

Arméchefen har föreslagit, att signalkompaniet förläggas till Hälsingborg. Departementschefen, som icke funnit anledning föreslå ändring i försvarsbeslutet, förutsätter att frågan om ombyggnadsarbetena underkastas ytterligare utredning.

Skånska trängkåren. I skrivelse den 14 september 1942 har arméförvaltningens fortifikationsstyrelse anmält behov av ökat kasernutrymme vid Skånska trängkåren.

Departementschefen har ansett sig icke nu kunna taga ställning till frågan om byggnadsarbeten vid Skånska trängkåren, men förutsätter, att Kungl. Maj:t, därest riksdagen icke har något att däremot erinra, skall äga att av förevarande investeringsanslag under budgetåret 1943/44 ställa erforderliga medel till förfogande för tillgodoseende av de byggnadsbehov vid Skånska trängkåren som efter slutförd utredning befinnas mest angelägna, därvid förefintliga besparingar å tidigare anvisade anslag i första hand skola tagas i anspråk.

Barackbyggnader vid vissa truppförband. För barackbyggnader vid Norra Skånska infanteriregementet, Signalregementets kompani i Skövde samt Skånska trängkåren har departementschefen beräknat ett belopp av 364,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1942. Av beloppet anses 335,000 kronor böra belasta femårsplanens kostnadsram.

Garagebyggnader vid Norra skånska infanteriregementet och Skånska trängkåren. För garagebyggnader vid dessa båda truppförband beräknar departementschefen tillhopa 310,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1942. Av nämnda belopp anses 285,000 kronor böra belasta femårsplanens kostnadsram.

Ridskolan. För ordnande av förläggningen vid ridskolan har 1942 års riksdag beräknat 818,000 kronor. Departementschefen har med hänsyn bland annat till att kavalleriet skall organiseras på fyra i stället för tre förband, medförande utökning av antalet stallplatser, ridhus, förläggingsutrymmen m. m., ansett sig icke nu kunna taga ställning till behovet av ny- och ombyggnadsarbeten vid ridskolan. Mot arméchefens förslag att Utnäslöts remontdepå tills vidare bibehålles med oförändrad organisation har departementschefen icke haft något att erinra.

Gudhems remontdepå. Herrevadsklosters remontdepå. Departementschefen har ansett sig icke kunna tillstyrka anvisande av medel för byggnadsarbeten vid ifrågavarande remontdepåer under nästa budgetår.

Ordnande av förläggningen å Rinkaby. I statsverkspropositionen till innevarande års riksdag har för detta ändamål äskats ett belopp av 300,000 kronor, motsvarande enligt prisläget den 1 juli 1941 280,000 kronor.

Sedan departementschefen numera förordat sådan förläggning av Skånska pansarregementet, att denna byggnadsfråga härigenom icke påverkas, och ord-

andet av förläggningen å Rinkaby är ett byggnadsföretag av den vikt att uppskov med dess utförande icke bör ske, synes departementschefen det i statsverkspropositionen för ändamålet beräknade beloppet böra ställas till förfogande under budgetåret 1943/44.

Ordnande av förläggningen för andra tygkompaniet. Enligt den av 1942 års riksdag godkända planen för försvarsväsendets utbyggnad skall arméorganisationen tillföras ett nytt truppslag, tygtrupperna, bestående av tre tygkompanier. Ett av dessa, benämnt andra tygkompaniet, skall enligt planen förläggas å Karlsborg.

Departementschefen har i likhet med arméchefen och fortifikationsstyrelsen föreslagit, att andra tygkompaniet i stället förläggas till Skövde. De med ifrågavarande förläggning förenade kostnader hava av fortifikationsstyrelsen beräknats till, i avrundat tal, 770,000 kronor. Då det för närvarande lär övertvägas, om ej utbildningen vid de tre tygkompanierna bör göras ensartad, i vilket fall tydligen verkstadsbyggnaden i Skövde kan minskas, medan byggnaden i Boden behöver ökas, förutsätter departementschefen, att Kungl. Maj:t skall äga vidtaga de jämkningar i sådant hänseende, som kunna betingas av de förslag rörande utbildningens organisation vid tygtrupperna, som efter av vederbörande myndigheter framlagd utredning kunna befinnas påkallade. Tills vidare bör enligt departementschefen räknas med det av fortifikationsstyrelsen upptagna beloppet. För ordnande av andra tygkompaniets förläggning i Skövde beräknar departementschefen ett belopp av 710,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941, motsvarande enligt prisläget den 1 juli 1942 i avrundat tal 770,000 kronor, vilket belopp synes böra stå till förfogande under nästa budgetår.

Förläggning för arméns intendenturförråd å Karlsborg samt andra intendenturkompaniet. Departementschefen förordar, att frågorna om förläggning av dessa förband må tills vidare anstå.

Artilleriskjutskolan och Bergslagens artilleriregemente. Artilleriskjutskolan är förlagd till Skillingaryd, där skjutfältet, som har en areal av cirka 2,500 hektar, utnyttjas gemensamt av skolan och Smålands artilleriregemente. I den till årets riksdag avlåtna propositionen nr 250 angående skjutfält för Bergslagens artilleriregemente m. m. har Kungl. Maj:t föreslagit, att ett område om 10,546 hektar i trakten av Villingsberg å Kilsbergen i Örebro län måtte tagas i anspråk såsom artilleriskjutfält. Fråga har uppkommit, huruvida icke artilleriskjutskolan i detta sammanhang bör förflyttas till Villingsberg. En för skjutskolan och Bergslagens artilleriregemente gemensam förläggning har därvid ansetts böra komma till utförande.

Artilleriskjutskolan måste förfoga över ett skjutfält, som erbjuder goda betingelser för skjutning med moderna artilleripjäser. Även efter de utvidgningar, som Skillingaryds skjutfält undergått, kan fältet icke anses numera fylla de krav, som måste ställas på ett för den centrala artilleriskjutskolan avsett skjutfält. Den artilleristiska utbildningen kan härigenom icke bliva så

mångsidig och modernt lagd som önskligt är. Skjutskolans förläggning till Skillingaryds trånga skjutfält inverkar härförutom störande på utbildningen vid Smålands artilleriregemente. De i Skillingaryd uppförda anläggningarna för skjutskolan kunna i full utsträckning utnyttjas av nyssnämnda regemente. För en förflyttning av artilleriskjutskolan till Villingsberg tala sålunda starka skäl. För förläggning till Villingsberg för såväl Bergslagens artilleriregemente som artilleriskjutskolan har beräknats en kostnad av 2,600,000 kronor, vilket med 270,000 kronor understiger de kostnader, som uppkomma därest artilleriskjutskolan kvarligger å Skillingaryd och å Villingsberg anordnas förläggning endast för Bergslagens artilleriregemente.

Departementschefen finner sig på ovannämnda skäl böra förorda, att artilleriskjutskolan förflyttas från Skillingaryd till det nya skjutfältet å Villingsberg.

Beträffande förläggningens ordnande m. m. föreslår departementschefen, att Villingsbergs herrgårdsbyggnad överföres från domänverket till lantförsvaret, medan i övrigt baracker uppföres. Dock böra de bostäder, som avses för skjutfältets permanenta personal, böra erhålla ett mera permanent utförande. Kostnaderna beräknas till 2,600,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941, motsvarande, enligt prisläget den 1 juli 1942, 2,808,000 kronor. För nästa budgetår beräknas ett belopp av 1,500,000 kronor, varav 1,390,000 kronor anses böra belasta femårsplanens kostnadsram.

Tygverkstäder m. m. för armén. Departementschefen har framhållit, att en effektiv reparationstjänst inom försvarsväsendet, ägnad att på tillfredsställande sätt fungera även vid mobilisering och krig, icke torde kunna upprätthållas med mindre värnpliktiga specialister och yrkesmän erhålla specialutbildning för sina uppgifter och bliva förtrogna med materielen. Departementschefen har alltså förordat, att reparationstjänsten i fråga om tyg- och jämförlig materiel skall under fredsförhållanden utföras vid militära verkstäder, men samtidigt förutsatt, att för speciella uppgifter och för vidmakthållande av en god reparationsberedskap jämväl hos industrien denna kommer att även under fred tagas i anspråk i den mån så prövas lämpligt.

Departementschefen har funnit sig kunna i princip biträda ett av arméförvaltningens tygdepartement och fortifikationsstyrelse framlagt förslag rörande anordnande av militära verkstadsanläggningar, vilket innebär att på en garnisonsort med flera truppförband i allmänhet kommer att finnas endast en tygverkstad men att varje truppförband bör äga tillgång till utrymmen för egentligt servicearbete.

Arméförvaltningen har beräknat medelsbehovet för verkstäder m. m. vid armén under femårsperioden 1942/47 till 10,000,000 kronor, vilket belopp departementschefen ansett med hänsyn till kostnaden för verkstad för Skånska pansarregementet böra höjas till 11,070,000 kronor. De verkstäder, som avses skola utföras inom ramen av sistnämnda belopp, hava av departementschefen kostnadsberäknats till 4,870,000 kronor (prisläget den 1 juli 1941), vilket belopp på grundval av prisläget den 1 juli 1942 beräknats till 5,260,000 kronor, vilket

sistnämnda belopp erfordras för budgetåret 1943/44. I årets statsverksproposition, kapitalbudgeten, bilaga 2, har äskats ett belopp av 539,000 kronor för tyganstalt vid Smålands artilleriregemente. En del av detta belopp avsågs för en mindre motorverkstad vid Skillingaryd, avsedd att betjäna såväl Smålands artilleriregemente som — framför allt — artilleriskjutskolan. Därest skjutskolan förflyttas från Skillingaryd synes behovet av en särskild motorverkstad därstädes bortfalla. Det på verkstaden belöpande beloppet synes departementschefen, därest så prövas erforderligt, vid bifall till förslaget om artilleriskjutskolans förläggning till Villingsberg få tagas i anspråk för uppförande därstädes av en serviceverkstad för motorfordon.

Hundgårdar vid arméns truppförband. Arméförvaltningens fortifikationsstyrelse har i skrivelse den 22 april 1943 hemställt, att för uppförande av hundgårdar vid vissa arméns truppförband måtte anvisas 209,000 kronor. Med erinran om att varken i 1941 års försvarsutrednings betänkande eller i propositionen 1942: 210 förutsågos några kostnader av den art, som av fortifikationsstyrelsen anmälts, har departementschefen icke velat motsätta sig att för ändamålet beräknas för nästa budgetår 188,000 kronor (enligt prisläget den 1 juli 1942), varav 174,000 kronor anses böra belasta femårsplanens kostnadsram.

Kulspruteskjutbana vid Dalregementet. Departementschefen har funnit behov föreligga av en kulspruteskjutbana vid regementet och föreslår att för ändamålet beräknas 95,000 kronor, varav 87,000 kronor anses böra belasta femårsplanens kostnadsram.

Sammanfattning. För ovan nämnda byggnadsarbeten har beräknats en sammanlagd kostnad av 22,787,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1942. Motsvarande kostnad enligt prisläget den 1 juli 1941 har beräknats till 21,081,000 kronor.

Utskottet.

Departementschefen har under förevarande punkt anmält vissa byggnadsbehov till en sammanlagd kostnad av 22,787,000 kronor, att bestridas med anlåtande av det till Vissa byggnadsarbeten m. m. för armén för budgetåret 1943/44 äskade investeringsanslaget av 24,000,000 kronor. Vad departementschefen därvid i skilda avseenden föreslagit synes utskottet kunna tillstyrkas. Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen må medgiva, att i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 28 maj 1943 angivna byggnadsarbeten må, i huvudsaklig överensstämmelse med vad av departementschefen anförts, utföras med anlåtande av det i årets statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2, punkten 1) under försvarsväsendets fastighetsfond, arméförvaltningens delfond därav, för budgetåret 1943/44 äskade, av utskottet tillstyrkta investeringsanslaget av 24,000,000 kronor till Vissa byggnadsarbeten m. m.

MARINFÖRVALTNINGENS DELFOND.

3:o) **Hemsö kustartilleriförsvaret med Härnösands kustartilleridetachment.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen medgiva (sid. 52—56), att ett nytt kasernetablissemang för Hemsö kustartilleriförsvaret och Härnösands kustartilleridetachment må, i huvudsaklig överensstämmelse med vad i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 28 maj 1943 anförts, uppföras med anlåtande av det i årets statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2, punkten 6) under försvarsväsendets fastighetsfond, marinförvaltningens delfond därav, för budgetåret 1943/44 äskade investeringsanslaget av 10,000,000 kronor till Vissa byggnadsarbeten m. m.

Enligt 1942 års försvarsbeslut skall till Härnösand förläggas ett detachment ur Älvsborgs kustartilleriregemente. Detachmentet föreslogs av försvarsutredningen skola träda i verksamhet under budgetåret 1943/44. Detachmentets uppsättning sammanhänger intimt med lösandet av dess byggnadsfråga. Försvarsutredningens förslag i detta hänseende innebär i korthet, att den i Härnösand befintliga dövstumskolan skulle ombyggas för ändamålet och vissa byggnader nyuppföras. Genom denna lösning skulle ernås vissa kostnadsbesparingar under förutsättning att, vilket försvarsutredningen beräknat, en ny dövstumskola i Härnösand uppfördes. För utvidgning av dövstumskolans område för detachmentets räkning ha av 1942 års riksdag anvisats 63,000 kronor, varav 49,000 kronor redan disponerats för inköp av vissa tomter.

En förutsättning för ett förverkligande av försvarsutredningens förslag är att den nuvarande dövstumskolebyggnaden med det snaraste ställes till försvarets förfogande.

Sedan inhämtats, att inom ecklesiastikdepartementet övervägts att tills vidare behålla denna byggnad för dess nuvarande ändamål och att densamma med hänsyn därtill icke kunde upplåtas för militärt bruk inom sådan tid att kustartilleridetachmentet skulle kunna planenligt uppsättas, har departementschefen föranstaltat om vissa preliminära kostnadsberäkningar avseende uppförande av nytt etablissement för detachmentet.

Dessa undersökningar gävo vid handen, att ett lämpligt område stode att finna å Norra Brännan vid Härnösand samt att ett nytt etablissement därstädes, ehuru mera kostnadskrävande än en ombyggnad av dövstumskolan, skulle i åtskilliga avseenden ur militära synpunkter vara att föredraga.

Marinförvaltningen har beräknat kostnaderna för uppförande av nytt etablissement för Härnösands kustartilleridetachment till 2,666,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941, oberäknat administrationskostnader. Detta alternativ kan därigenom beräknas ställa sig dyrare än ombyggnad för detachmentets räkning av dövstumskolan.

Vid bedömandet av denna merkostnad bör, framhåller departementschefen, beaktas, förutom fördelen för kronan av att få tillgång till ett särskilt för kust-

artilleriförbandet uppfört etablissement, att Brännanalternativet medför bättre övningsmöjligheter, varjämte anläggningen erhåller en mera undandragen placering i förhållande till annan värdefull bebyggelse. Jämväl transport- samt hamn- och kajfrågor kunna erhålla en fördelaktigare lösning enligt detta alternativ. Vidare undvikes olägenheten av att — såsom vid ett genomförande av dövstumskoleprojektet skulle ha blivit fallet — förbandets område genomskäres av allmän landsväg, en olägenhet som enligt vad departementschefen inhämtat sannolikt skulle ha i sinom tid nödvändiggjort en kostsam viaduktanläggning.

Departementschefen har funnit sig i det uppkomna läget böra förorda, att nytt etablissement för Härnösands kustartilleridetachment uppföres å Norra Brännan i Härnösand. På given anledning ha stadsfullmäktige i Härnösand genom beslut den 24 maj 1943 godkänt vissa riktlinjer för överenskommelse i ämnet, innefattande jämväl överlåtelse med äganderätt av det till hamn m. m. avsedda området.

Byggnadskostnaderna hava av departementschefen uppskattats till 2,312,000 kronor. Till detta belopp bör emellertid läggas medel motsvarande 6 procent av byggnadskostnaderna för bestridande av utgifter för administration m. m. I kostnaderna böra även inräknas utgifter för ur- och rastsignalanläggningar, elektriska ringledningar och upptagetmarkeringar. Från dessa utgångspunkter har departementschefen beräknat byggnadskostnaderna på grundval av prisläget den 1 juli 1941 till 2,450,000 kronor. Motsvarande kostnader på grundval av prisläget den 1 juli 1942 hava ansetts kunna uppskattas till 2,650,000 kronor. Sistnämnda belopp beräknas i sin helhet böra utgå under nästa budgetår. Med beloppet å 2,450,000 kronor bör femårsplanens kostnadsram belastas.

Utskottet. Enligt 1942 års försvarsbeslut skall till Härnösand förläggas ett detachment ur Älvsborgs kustartilleriregemente. Beträffande byggnadsfrågan föreslog försvarsutredningen, att den i Härnösand befintliga dövstumskolan skulle ombyggas för ändamålet och vissa nya byggnader uppföras. Enligt departementschefens nu föreliggande förslag bör i stället ett nytt etablissement för detachmentet uppföras å Norra Brännan i Härnösand. Ehuru Brännanprojektet i jämförelse med dövstumskoleprojektet skulle draga en något större kostnad, torde enligt den i ärendet förebragta utredningen förstnämnda alternativ erbjuda, främst ur militär synpunkt, sådana fördelar, att utskottet ansett sig böra tillstyrka departementschefens förslag om uppförande av ett nytt kasernetablissement för Hemsö kustartilleriförsvar och Härnösands kustartilleridetachment. Mot de för ändamålet beräknade kostnaderna synes icke något vara att erinra.

Utskottet får alltså i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag hemställa,

att riksdagen må medgiva, att ett nytt kasernetablissement för Hemsö kustartilleriförsvar och Härnösands kustartilleridetachment må, i huvudsaklig överensstämmelse med vad av departementschefen i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den

28 maj 1943 anförts, uppföras med anlitande av det i årets statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2, punkten 6) under försvarsväsendets fastighetsfond, marinförvaltningens delfond därav, för budgetåret 1943/44 äskade, av utskottet tillstyrkta investeringsanslaget av 10,000,000 kronor till Vissa byggnadsarbeten m. m.

III. Frågor om markförvärv.

4:o) **Mark för Skånska pansarregementet m. m.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (sid. 56—77) att

dels till Mark för Skånska pansarregementet m. m. såsom kapitalinvestering i försvarsväsendets fastighetsfond, arméförvaltningens delfond därav, för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av 2,800,000 kronor,

dels ock medgiva att för stabsmobiliseringscentral vid sjätte militärområdet må förvärvas ytterligare mark på sätt av departementschefen i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 28 maj 1943 angivits.

Övningsfält för Skånska pansarregementet. Kostnaderna för detta markförvärv hava beräknats till 1,250,000 kronor. Medel för detta ändamål synas departementschefen böra anvisas för budgetåret 1943/44. Av medlen synas jämväl få bestridas utgifter för ianspråktagande av förläggningsområde för regementet, om och i den mån sådana utgifter uppkomma.

Skjutfält för Skånska pansarregementet. Vid bifall till ovannämnda förslag rörande förläggningssort för Skånska pansarregementet kommer regementet att förläggas till trakten av Hässleholm. För skjututbildningen med tunga vapen erfordras för pansarregementena — liksom för artilleriförbanden — särskilda skjutfält, som fylla de speciella fordringar, som ur säkerhetssynpunkt och av andra skäl måste uppställas. Att utföra dessa skjutningar på det ordinarie övningsfältet har befunnits uteslutet.

Arméförvaltningens fortifikationsstyrelse har i samråd med inspektören för pansartrupperna såsom skjutfält för Skånska pansarregementet föreslagit ett område i trakten av Brösarp å Skånes ostkust. Departementschefen har funnit detta område i sällsynt hög grad motsvara de militära fordringar, som kunna uppställas. Avståndet till Hässleholm är omkring sju mil men området är lätt att nå såväl med järnväg som på landsväg. De sociala olägenheterna anses bliva relativt små. Gentemot de många fördelar, som ur skjutfältssynpunkt äro förknippade med detta område, står emellertid, framhåller departementschefen, bygdens egenartade karaktär med talrika fornlämningar, en unik flora och en ålderdomlig och intressant bebyggelse.

Departementschefen har efter noggranna överbäganden funnit sig böra — trots de därmed förenade betänkligheterna — tillstyrka förvärv för lantförsvarets räkning av området vid Brösarp. Departementschefen har därvid framhållit, att ett militärt utnyttjande av området ingalunda behöver medföra, att

områdets säregna karaktär spolieras. Den avskildhet, som hittills präglat dessa trakter, kommer visserligen åtminstone tidvis icke att förefinnas i och med att pansarförband taga terrängen i besittning. Fornlämningarna komma emellertid att respekteras och skyddas, varjämte hela området utmed Verkeåns dalgång — den ömtåligaste delen av denna trakt — avses skola lämnas orört.

Departementschefen utgår ifrån att i fråga om områdets användning särskilda bestämmelser meddelas, som i görligaste mån tillgodose naturskyddsintresset. Dessa bestämmelser böra utformas i samråd med vetenskapsakademins naturskyddskommitté.

Totalkostnaden för ifrågavarande markförvärv har beräknats till 1,160,000 kronor, vilket belopp i sin helhet ansetts böra anvisas för budgetåret 1943/44.

Förvärv av mark för viss militärväg. Av ärendet framgår, att vederbörande försvarsområdesbefälhavare, sedan fråga uppkommit om byggande av militärväg inom Malmöhus län, fört förhandlingar med markägarna om förvärv för kronans räkning av för väganläggningen erforderlig mark, varvid uppgörelser träffats om förvärv av markområden för tillhoppa 8,234 kronor 60 öre.

Sedan vid ärendets handläggning inom försvarsdepartementet fråga väckts om vägens övertagande till allmänt underhåll har länsstyrelsen i Malmöhus län uttalat att, med den sträckning vägen skulle givas, vägen för närvarande icke kunde anses nödig för allmänna samfärdseln och att i lag stadgad förutsättning för vägens övertagande till allmänt underhåll sålunda enligt länsstyrelsens mening icke föreläge. För bestridande av kostnaderna för dessa markförvärv har fortifikationsstyrelsen beräknat ett sammanlagt belopp av 13,000 kronor.

Departementschefen har framhållit, att den av de militära myndigheterna hävdade uppfattningen, att vägen framdeles skulle komma att intagas till allmänt underhåll, redan från början anses ha varit felaktig, vilket ock bestyrkts av länsstyrelsens yttrande. Någon befogenhet för försvarsområdesbefälhavaren att, på sätt som skett, för kronans räkning sluta köpeavtal har icke förelegat. Försvarsområdesbefälhavaren hade i stället bort i laga ordning rekvidrera den för vägen erforderliga marken med nyttjanderätt för den tid rådande utomordentliga förhållanden föreligga, vilket ock i viss utsträckning ägt rum. Då vägbygget i det närmaste blivit fullbordat och vederbörande markägare måste anses ha berättigade anspråk på att snarast få ersättningsfrågorna reglerade, har departementschefen ansett annan utväg för närvarande icke stå till buds än att kronan med äganderätt förvärvar ifrågavarande mark och beräknar kostnaderna härför för nästa budgetår till 13,000 kronor.

Förvärv av mark för utvidgning av Dalregementets övningsfält samt för anläggande av kulspruteskjutbana. Av ärendet framgår, att Dalregementets övningsfält icke motsvarar de fordringar, som man med tanke på regementets organisation måste ställa på ett dylikt fält. Med hänsyn härtill och till att regementets gamla övningsplats Rommehed, som tagits i anspråk för andra försvarsändamål,

mål, icke längre kan disponeras för regementets behov annat än i obetydlig utsträckning för vissa skjutningar, synes departementschefen en utvidgning av övningsfältet genom nyförvärv av mark vara erforderlig.

Skjututbildningen vid regementet synes av liknande skäl nödvändig göra en utökning av antalet befintliga skjutbanor med en kulspruteskjutbana, särskilt som enligt de senaste utbildningsbestämmelserna skjutning med automatvapen givits en alltmera framträdande plats inom övningsprogrammet.

Fortifikationsstyrelsen har — efter uppdrag av Kungl. Maj:t — i samråd med de militära myndigheterna träffat preliminära avtal med vederbörande markägare om inköp dels av ett område om tillhoppa cirka 40 hektar för utvidgning av övningsfältet, dels ock av ett område om 36.6 hektar av Finnbo gård för anläggande av kulspruteskjutbana. För att nöjaktigt reglera det blivande övningsfältets västra gräns har fortifikationsstyrelsen därjämte med Falu stad träffat ett preliminärt nyttjanderättsavtal, som i korthet innebär, att staden till kronan för en tid av i första hand 10 år mot en årlig ersättning av 10 kronor upplåter nyttjanderätten till två mellan det nya övningsfältet och skogskyrkogården i Falun belägna områden, vilka staden med hänsyn till områdenas karaktär av skyddsbälte mot kyrkogården icke velat avhända sig. Kronan å sin sida förbinder sig att inom områdena icke bedriva skjutningar eller utföra fältarbeten.

Medelsbehovet för förvärv av mark för den planerade utvidgningen av regementets övningsfält samt för skjutbanan beräknas till 200,000 kronor respektive 37,000 kronor. Fortifikationsstyrelsens förslag har av departementschefen tillstyrkts.

Stabsmobiliseringscentral vid sjätte militärområdet. I anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 1942: 322, angående vissa med den fortsatta utbyggnaden av landets försvarskrafter sammanhängande markförvärv har riksdagen anvisat ett reservationsanslag av 1,300,000 kronor. Genom beslut den 30 juni 1942 fastställde Kungl. Maj:t stat för ifrågavarande reservationsanslag och upptog därvid bland annat för stabsmobiliseringscentral vid sjätte militärområdet ett belopp av 2,800 kronor, varjämte Kungl. Maj:t uppdrog åt arméförvaltningens fortifikationsstyrelse att, med beaktande av vad i det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 8 maj 1942 under arméförvaltningens delfond anförts, gå i författning om förvärv för kronans räkning av mark för förläggning av stabsmobiliseringscentral vid sjätte militärområdet. I samband därmed bemyndigade Kungl. Maj:t fortifikationsstyrelsen att med anlitan av berörda anslagspost å 2,800 kronor bestrida kostnaderna för detta förvärv.

För ändamålet har emellertid ett större område än vad som från början avsetts blivit inköpt, dragande en kostnad av 5,000 kronor. Departementschefen, som betecknat handläggningen av detta ärende från de militära lokalmyndigheternas sida såsom anmärkningsvärt, har funnit sig dock icke böra motsätta sig inköp av det större markområdet. Med förmälan, att medel för ändamålet finnas disponibla, har departementschefen, då bifall till förslaget

innebär avvikelse från de förutsättningar, under vilka fjolårets riksdag fattade beslut i ämnet, ansett den föreliggande frågan böra underställas riksdagens förnyade prövning.

Sammanfattning. I enlighet med vad ovan anförts har medelsbehovet för markförvärv beräknats till sammanlagt 2,660,000 kronor. För mötande av oförutsedda utgifter har det anslag, som bör anvisas för ändamålet, ansetts böra bestämmas till 2,800,000 kronor.

Utskottet.

Vad Kungl. Maj:t anförts och föreslagit har icke givit utskottet anledning till erinran eller uttalande annat än i följande avseende.

Under punkt 1:o) i detta utlåtande har utskottet tillstyrkt, att Skånska pansarregementet förläggas till trakten av Hässleholm. För att kunna bedriva skjututbildning med tunga vapen är det erforderligt, att regementet har tillgång till särskilt skjutfält, som fyller de speciella fordringar, som ur säkerhetssynpunkt och av andra skäl måste uppställas. Vid verkställda rekognoseringar har ett i trakten av Brösarp å Skånes ostkust beläget område befunnits i mycket hög grad motsvara de militära fordringar, som kunna uppställas, och har till följd härav av departementschefen föreslagits som skjutfält för pansarregementet. Med hänsyn till områdets egenartade natur och talrika fornminnen hava emellertid från naturskyddshåll uttalats farhågor för fältets ianspråktagande. Då området i fråga befunnits ur militär synpunkt vara att förorda, anser sig utskottet trots de betänkligheter ur naturskyddssynpunkt, som rests mot förslaget, böra tillstyrka detsamma. Utskottet, som uppmärksammat, att hela området utmed Verkeåns dalgång, som är den ömtåligaste delen av denna trakt, kommer att lämnas orört, utgår från att såsom av departementschefen framhållits ett militärt utnyttjande av området icke behöver medföra, att dess säregna karaktär spolieras samt att alla åtgärder vidtagas för att fornlämningarna respekteras och skyddas. Utskottet finner sig böra yttermera understryka departementschefens uttalande, att i fråga om områdets användning särskilda bestämmelser skola meddelas, som i görligaste mån tillgodose naturskyddsintresset, och att dessa bestämmelser utformas i samråd med vetenskapsakademiens naturskyddskommitté. Vissa farhågor för fältets ianspråktagande hava även framställts med hänsyn till att ett lönande ålfiske bedrivs utanför kusten. Utskottet förutsätter, att ålfisket i fråga icke behöver störas mera än som är oundgängligen nödvändigt.

Under återopande av vad ovan anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må

a) till *Mark för Skånska pansarregementet m. m.* för budgetåret 1943/44 å kapitalbudgeten under försvarsväsendets fastighetsfond, arméförvaltningens delfond, anvisa ett investeringsanslag av 2,800,000 kronor,

b) medgiva att för stabsmobiliseringscentral vid sjätte militärområdet må förvärfvas ytterligare mark på sätt av departementschefen i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 28 maj 1943 angivits.

IV. Övriga anslagsfrågor.

5:o) **Armén: Elektrifiering av vissa barackläger.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (sid. 77 och 78) att till Armén: Elektrifiering av vissa barackläger för budgetåret 1943/44 å fjärde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 40,000 kronor.

Arméförvaltningens fortifikationsstyrelse har gjort framställning om anvisande av medel för elektrifiering av vissa barackläger. Styrelsen har anfört, att lägren i fråga för belysning hittills varit hänvisade till karbidlampor samt att lägren under de två senaste åren påkostats icke obetydliga utgifter för iordningställande såsom övningsläger. Denna elektrifiering skulle ske i samband med en planerad elektrifiering av de intill lägren liggande byarna. De totala anläggningskostnaderna för elektrifieringsföretaget ha beräknats till 197,000 kronor. För företagets finansiering har beviljats statsbidrag till ett belopp av 92,000 kronor. De övriga kostnaderna hava för statsverkets del beräknats till sammanlagt 40,000 kronor, vilket belopp departementschefen tillstyrkt.

Utskottet, som tagit del av de till ärendet hörande handlingarna, tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Armén: Elektrifiering av vissa barackläger* för budgetåret 1943/44 å driftbudgeten under fjärde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 40,000 kronor.

Utskottet.

6:o) **Armen: Anskaffning av verkstadsutrustning för vissa truppförband m. m.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (sid. 78—80) att till Armén: Anskaffning av verkstadsutrustning för vissa truppförband m. m. för budgetåret 1943/44 å fjärde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 890,000 kronor.

Arméförvaltningens tygdepartement har anmält ett medelsbehov av 3,936,300 kronor för bestridande av kostnaderna för utrustande av vissa verkstadsanläggningar. Departementschefen har i likhet med tygdepartementet ansett, att medel för utrustning av verkstäder böra stå till förfogande samtidigt med att vederbörande byggnadsföretag igångsättas. För de utrustningar, som erfordras för byggnader, vartill ställning tagits i propositionen 1943: 222, uppgår det medelsbehov, som bör tillgodoses med särskilt anslag, till 504,300 kronor enligt prisläget den 1 juli 1942. Enär en skolverkstadsbyggnad för andra tygkompaniet skall uppföras i Skövde, har jämväl det för denna verkstadsutrustning anmälda medelsbehovet, 61,000 kronor, ansetts böra upptagas i detta sammanhang. På sätt under avsnittet Tygverkstäder m. m. för armén anförts, har departementschefen funnit ett enligt prisläget den 1 juli 1941 till 300,000 kronor, motsvarande enligt prisläget den 1 juli 1942 324,000 kronor, för provisoriska anordningar jämte viss utrustning beräknat belopp icke böra

utgå från investeringsanslaget till arméns byggnader. Sistnämnda belopp synes i stället böra äskas i nu förevarande sammanhang. Det sammanlagda medelsbehovet skulle sålunda för budgetåret 1943/44 uppgå till i runt tal 890,000 kronor.

Under erinran att medelsbehovet icke synes ha förutsetts av 1941 års försvarsutredning och följaktligen icke innefattas i den av 1942 års riksdag angivna kostnadsramen för försvarsväsendet under femårsperioden 1942/47, har departementschefen framhållit, att reduktioner av de för armén i nämnda kostnadsram i övrigt beräknade utgifterna bliva erforderliga i samma mån som det nu förevarande medelsbehovet tillgodoses.

Utskottet.

Medelsbehovet för här ifrågavarande ändamål synes icke hava förutsetts av 1941 års försvarsutredning och innefattas följaktligen icke i den av 1942 års riksdag angivna kostnadsramen för försvarsväsendet under femårsperioden 1942/47. Utskottet, som funnit föreliggande medelsbehov böra tillgodoses genom medelsanvisning å riksstaten, tillstyrker det nu äskade anslaget. Härav följer att, såsom departementschefen framhållit, motsvarande reduktioner böra göras i fråga om de för armén i nämnda kostnadsram i övrigt beräknade utgifterna.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Armén: Anskaffning av verkstadsutrustning för vissa truppförband m. m.* för budgetåret 1943/44 å driftbudgeten under fjärde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 890,000 kronor.

7:o) **Marinen: Anskaffning av verkstadsutrustning m. m.** I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under fjärde huvudtiteln (punkt 97 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 4 januari 1943) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till **Marinen: Anskaffning av utrustning för vissa verkstäder m. m.** för budgetåret 1943/44 beräkna ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

Sedermåra har Kungl. Maj:t i ovanberörda proposition nr 302 föreslagit riksdagen (sid. 80 och 81) att till **Marinen: Anskaffning av verkstadsutrustning m. m.** för budgetåret 1943/44 å fjärde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 174,000 kronor.

Departementschefen föreslår anvisande av dels 97,000 kronor för utrustning av gyroklotverkstäder, dels 27,000 kronor för inredning av en till Göteborg planerad byggnad för materielöversyn jämte verktygsutrustning, dels ock 50,000 kronor för en kompressionsanläggning för torpeder vid Gustavsviks örlogsdepå. Sistnämnda båda belopp ingå ej i den i försvarspropositionen angivna kostnadsramen. Departementschefen förutsätter, att ett belopp av 140,000 kronor, motsvarande de till prisläget den 1 juli 1941 hänfödda kostnaderna för anskaffning av ifrågavarande utrustning, skall medräknas i förutnämnda kostnadsram.

Utskottet tillstyrker, att den av departementschefen föreslagna verkstadsutrustningen m. m. anskaffas, och har icke haft något att erinra mot den härför begärda medelsanvisningen av 174,000 kronor. Såsom departementschefen framhållit, har medelsbehovet för viss del av nu ifrågavarande verkstadsutrustning icke medräknats i försvarspropositionens kostnadsram, vilket kommer att nödvändiggöra reduktioner av för marinen i övrigt för femårsperioden 1942/47 beräknad materielanskaffning.

Utskottet.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Marinen: Anskaffning av verkstadsutrustning m. m.* för budgetåret 1943/44 å driftbudgeten under fjärde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 174,000 kronor.

8:o) **Marinen: Anskaffning av telefon- och andra elektriska anläggningar m. m.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (sid. 81—83) att till *Marinen: Anskaffning av telefon- och andra elektriska anläggningar m. m.* å fjärde huvudtiteln för budgetåret 1943/44 anvisa ett reservationsanslag av 1,575,000 kronor.

Av ärendet framgår, att marinförvaltningens äskanden av medel för uppförande av byggnader icke inbegripit sådana anordningar som telefonförbindelser, ringledningar m. m. Ej heller har försvarsutredningen tagit nu ifrågavarande medelsbehov i beräkning. Den i 1942 års försvarsbeslut angivna kostnadsramen för marinen innefattar härigenom icke dessa kostnader. Medelsanvisning för ändamålet synes departementschefen dock icke kunna undvikas. Spörsmålet på vad sätt denna merutgift utöver kostnadsramen skall motvägas genom begränsning av de till marinen utgående anslagen i övrigt — exempelvis till byggnadsarbeten — synes departementschefen böra framdeles upptagas efter utredning från marinförvaltningen.

Kostnaderna för nu ifrågavarande ändamål hava av departementschefen beräknats till 1,575,000 kronor.

Utskottet finner anmärkningsvärt, att marinförvaltningen icke i samband med sina anslagsäskanden för byggnader begärt medel för elektriska anläggningar. Då emellertid ifrågavarande medelsbehov bör tillgodoses, tillstyrker utskottet, att det av Kungl. Maj:t för ändamålet nu äskade anslaget anvisas. Utskottet vill därvid framhålla, att enligt utskottets mening bör ifrågavarande merutgift utöver den i 1942 års försvarsbeslut angivna kostnadsramen för marinen medföra motsvarande reduktion av de för marinen i nämnda kostnadsram i övrigt beräknade utgifterna.

Utskottet.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Marinen: Anskaffning av telefon- och andra elektriska anläggningar m. m.* för budgetåret 1943/44 å driftbudgeten under fjärde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1,575,000 kronor.

9:o) **Krigsmaterielverket: Driftkostnader vid vissa förråd m. m.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (sid. 83 och 84) att till *Krigsmaterielverket: Drift-*

kostnader vid vissa förråd m. m. å fjärde huvudtiteln för budgetåret 1943/44 anvisa ett anslag av 3,170,000 kronor.

Departementschefens förslag innebär, att ett belopp av 3,170,000 kronor ställes till förfogande för bestridande under budgetåret 1943/44 av kostnader, som sammanhånga med driften vid vissa närmare angivna provisoriska och permanenta förråd, för omflyttning av materiel mellan olika förråd och för distribuering av materiel till depåer, etappförråd, truppförband o. s. v. Kostnaderna för dessa förråd böra enligt departementschefen, i den mån verksamheten är att hänföra till normal fredsdrift, inräknas i den för försvarsväsendets fortsatta utbyggnad och organisationen för femårsperioden 1942/47 beräknade kostnadsramen. För närvarande kan icke exakt angivas till hur stor del förenämnda belopp avser kostnader av natur att böra bestridas även under fredstid. Inom statens krigsmaterielnämnd pågår närmare utredning i detta hänseende, på grundval av vilken det bör bli möjligt att beräkna det fredsmässiga anslagsbehovet för budgetåret 1944/45. I princip bör endast denna del av det nuvarande anslagsbehovet belasta riksstaten. I avbidan på slutförandet av denna utredning har departementschefen ansett sig böra förordna, att av riksdagen för budgetåret 1943/44 äskas medel för bestridande av kostnaderna för samtliga nu angivna ändamål oavsett att endast en del av kostnaderna är av natur att böra belasta riksstaten och femårsplanens kostnadsram. Vid anmälan i statsverkspropositionen av motsvarande anslag för budgetåret 1944/45 synes departementschefen material kunna förebringas för bedömande till hur stor del det nu äskade anslaget skall anses belasta nämnda ram.

Utskottet.

Med hänsyn till vad departementschefen i ärendet anfört tillstyrker utskottet, att medel i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag anvisas å riksstaten för nästa budgetår, och hemställer alltså,

att riksdagen må till *Driftkostnader vid vissa förråd m. m.* för budgetåret 1943/44 å driftbudgeten under fjärde huvudtiteln anvisa ett anslag av 3,170,000 kronor.

10:o) **Forskningsverksamhet inom sprängämnesområdet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (sid. 84 och 85) och under erinran, att innevarande års riksdag å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 anvisat för nu ifrågakvarande ändamål ett anslag av 228,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Forskningsverksamhet inom sprängämnesområdet* för budgetåret 1943/44 å driftbudgeten under fjärde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 120,000 kronor.

11:o) **Försvarets forskningsnämnd.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (sid. 85—87) att till Försvarets forskningsnämnd å fjärde huvudtiteln för budgetåret 1943/44 anvisa ett reservationsanslag av 39,500 kronor.

I skrivelse den 29 april 1943 har försvarets forskningsnämnd meddelat, att nämnden i avbidan på en definitiv organisation för forskningsuppgifternas omhändertagande ämnar, såsom i de för densamma gällande direktiven förutsatts, inrätta sig på ett fullföljande av sina uppgifter såsom provisoriskt samarbetsorgan och har äskat de särskilda medel, som av denna anledning erfordras.

Då det är av den största vikt, att den pågående militärtekniska forskningen kan planmässigt och effektivt bedrivas, och nämnden måste beredas möjligheter att på bästa sätt på detta område fullgöra sina samordnande uppgifter, har departementschefen tillstyrkt ett av nämnden framlagt förslag av innehåll, att inom nämnden skapades ett ständigt arbetande organ, lämpligen ett verkställande utskott, i vilket inginge ledamöter av nämnden, tillkallade experter samt personal från militärfysiska institutet och försvarsväsendets kemiska anstalt.

För att bereda ärendena och handha det löpande arbetet inom nämnden och dess verkställande utskott borde till nämndens förfogande ställas kanslipersonal, omfattande kanslichef, expeditionsföreståndare och skrivbiträde.

Kostnaderna härför har departementschefen beräknat till 39,500 kronor för nästa budgetår.

Utskottet tillstyrker de för främjande av ifrågakommande forskningsverksamhet föreslagna åtgärderna och har icke haft något att erinra mot det härför äskade anslaget.

Utskottet.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Försvarets forskningsnämnd* för budgetåret 1943/44 å driftbudgeten under fjärde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 39,500 kronor.

Stockholm den 16 juni 1943.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Oscar Olsson, Grönebo, Torsten Ström, Lindström, Bernhard Nilsson, Karl Andersson, Gustaf Iwar Anderson, Boman, Ekströmer, Ohlin* och *Persson* i Skabersjö; samt

från andra kammaren: herrar *Jonsson* i Eskilstuna, *Törnkvist, Eriksson* i Stockholm, *Svensson* i Grönvik, *Ward, Isacsson, Hansson* i Rubbestad, *Bergström, Nilsson* i Steneberg, *Lindholm, Lundberg* i Hälsingborg och *Eriksson* i Frägsta.

Reservationer:

vid punkten 1:o) (Skånska pansarregementets förläggning m. m.)

1) av herrar *Bernhard Nilsson, Jonsson* i Eskilstuna, *Bergström, Lindholm* och *Lundberg* i Hälsingborg, vilka ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort häva följande lydelse:

»Såsom av ärendet framgår fann 1942 års riksdag det vara förenat med avgjorda olägenheter att förlägga Skånska pansarregementet i dess helhet till Hälsingborg. Utan att uttala någon bestämd mening angående regementets förläggning förutsatte riksdagen, att Kungl. Maj:t skulle taga frågan under förnyat övervägande, innan åtgärder vidtoges som definitivt bunde hela Skånska pansarregementet till Hälsingborg.

Såsom departementschefen framhållit är denna förläggningsfråga en av de mest komplicerade som den nya försvarsorganisationen innefattar, varom även antalet av framlagda alternativa förslag bär vittnesbörd.

Departementschefens förslag innebär, att ett helt nytt etablissemang uppföres för pansarregementet. Härigenom skulle vinnas den fördelen, att förläggningen av regementet kan väljas med tanke på möjligheten av bland annat bekväm och obehindrad tillgång till övningsfält. För att emellertid icke den i 1942 års försvarsbeslut för arméns byggnadsföretag angivna kostnadsramen skulle behöva överskridas till följd av de med uppförandet av det nya etablissemanget förenade kostnaderna, vilka uppskattats till omkring 11.5 miljoner kronor, föreslår departementschefen, att pansarregementets nuvarande etablissemang i Hälsingborg nyttiggöres för annat ändamål, varigenom byggnadskostnader för andra arméns truppförband skulle kunna inbesparas. I sådant syfte föreslås, att vissa enheter ur Livregementets husarer och Norrlands dragonregemente utbrytas och sammanslås till ett nytt kavalleriförband (förslagsvis benämnt Skånska kavalleriregementet), som skulle övertaga pansarregementets nuvarande förläggningslokaler i Hälsingborg.

I fråga om förläggningen av det för Skånska pansarregementet avsedda nya etablissemang har departementschefen med hänsyn särskilt till den nära belägenheten av Riseberga och Hörjafälten förordat trakten av Hässleholm. Båda dessa fält anses väl lämpade som övningsterräng för ett pansarregemente.

Utskottet delar departementschefens uppfattning, att denna förläggningsfråga bör ordnas så att icke den kostnadsram överskrides som 1942 års riksdag uppdrog för arméns byggnadsföretag i samband med den nya försvarsorganisationen. Departementschefen har som synes härvid förutsatt att det icke vid en förläggning till hässleholmstrakten skall bli nödvändigt att uppföra bostäder genom statens försorg för regementets anställda personal. I motionerna I: 315 och II: 447 göres det däremot gällande att det får anses uteslutet att de båda landsbygdskommunerna, inom vilka regementet skulle förläggas, nämligen Hörja och Finja inte i någon form eller utsträckning skulle kunna engagera sig för den stora bostadstillgång som det här är fråga om. Att enskilt intresse skulle träda till och lösa regementets bostadsfråga anse motionärerna

lika uteslutet. Utskottet har för sin del inte kunnat finna, att denna ur både sociala och finansiella synpunkter betydelsefulla fråga förelagts riksdagen i det utredda skick som varit önskvärt. Det kan inte frigöra sig för den farhågan, att statsmakterna till sist få sörja för regementspersonalens bostadsbehov, vilket i så fall skulle draga med sig avsevärda kapitalinvesteringar, som den föreliggande hässleholmskalkylen inte räknat med. Det bör i detta sammanhang erinras om att förhoppningarna om att det enskilda och kommunala intresset skulle träda till och medverka till lösningen av Södra Skånska Infanteriregementets bostadsfråga på Revingehed icke blivit infriade. Militära bostadsutredningen har såsom framgår av propositionen nr 287 funnit det uteslutet att de 45 bostadslägenheter, som närmast äro behöfliga på Revingehed, skulle kunna anskaffas med mindre staten uppför byggnaderna. Utskottet vill emellertid inte av denna anledning yrka avslag på Kungl. Maj:ts proposition och hemställa om den fullständigare kostnadsutredning, som motionärerna yrkat, enär ett sådant beslut av riksdagen skulle kunna onödigt fördröja förläggningsfrågans slutgiltiga ordnande. Utskottet förutsätter dock att Kungl. Maj:t förvissar sig om att regementets bostadsfråga vid en förläggning till hässleholmstrakten kan ordnas genom enskild eller kommunal byggnadsverksamhet, innan ett beslut av riksdagen om regementets förläggning till ifrågavarande trakt verkställles.

Förslaget om förläggningssort för pansarregementet har såsom ovan nämnts satts i samband med en viss omorganisation av kavalleriet. Då förslaget endast innebär en mindre jämkning i kavalleriets organisation — utan ökning av dess kader — och dessutom skulle medföra en besparing i fråga om byggnadskostnaderna, har utskottet ansett sig böra giva sin anslutning till vad departementschefen i sådant avseende förordat, under förutsättning givetvis att Skånska pansarregementet blir förlagt enligt propositionens yrkande. Principbeslut torde alltså nu böra av riksdagen fattas, att ett kvalleriförband skall uppsättas genom överförande till detta regemente av delar av Livregementets husarer och Norrlands dragonregemente.

Under återopande av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen — — — 1943 anförts.»;

2) av herr *Karl Andersson*.
